

המיסיונרית הג'ינג'ית באפריקה השחורה

ד"ר תמר גולן שערורייה בלאגוס

היריעה כי עיתונאית ישראלית בשם ד"ר תמר גולן גורשה מניגריה, אחרי שהיה של שבוע ותוך חצי שעה בלבד, עוררה תמיהה, פליאה והתרגשות לשעה קלה.

למחרת היום, כאשר נאמר שהיתה זאת, כביכול, אייבונה, נשכח כל העניין.

אבל מאורע זה מטיל אור על אחת הדמויות הסגוניות ביותר של ישראל בחוץ-לארץ — צעירה שהיתה יכולה להיות ארכיטיפוס של מיסיונריות ישראלית באפריקה.

★ ★ ★

כאשר גודלה תמר כנפי בחיפה, לא הביא אותה דבר לחשוב שגורלה יהיה קשור ביבשת מחפיה השחורה.

כנאה לצבירת מחפיה האדומה, בת למשפחה אנשי ארץ-ישראל העובדת, הצטרפה הג'ינג'ית הלוהטת, בעלת ההשקפות השמאליות הקנאות, לתנועת השומר הצעיר.

שם גם הכירה את הגבר של חייה: צעיר שחרח, תמיד ויפה-תואר בשם אביהו גולן, בן הקריות, שגדל גם הוא בהויי האופייני של ארץ-ישראל העובדת.

יחד עם גרעינים, יצאו השניים לקיבוץ החוש של השומר הצעיר בנגב הצפוני, מול הרי חברון — להב.

להב היה קיבוץ בעל תפיסה חלוצית קר צניחה. התנהלו בו ויכוחים סוערים על זכותו של חבר להחזיק בספר פרטי, או לקבל מתנה פרטית כמו שעוין. על רקע ויכוחים אלה והיחס למפגם הסתכסכו שני מחנות — מחנה שמחון יותר, בראשות אביהו גולן ובני הקריות, ומחנה קנאי קיצוני, בראשות בני רחובות, (פרט מוזר: ראשי

הפלגים נטשו בסופו של דבר את הקיבוץ ואת התנועה).

אביהו היה נון-קונפורמיסט מושבע. בי קיבוץ השומר הצעיר פירושו של דבר היה — להיות מפא"יניק. על רקע זה נאלץ לגוש את להב. תמר כבר היתה קודם לכן בחופשת-לימודים, למדה כלכלה באוניברסיטת תל-אביב, כיהנה באותה עת כמזכירתו של שמעון (גבעתי) אבידן במזכירות הקיבוץ הארצי.

הגולנים עברו לכפר-גלים, בית-הספר היקלאי במבואות חיפה, שהיה בן-טיפוחו של אבא חושי. שניהם היו מורים ומדריכים. חיש מהר יצא שמה של תמר גולן כאישיות חינוכית בלתי-רגילה, המבויקה בלהט השקפותיה את תלמידיה המתבגרים, שהעריצוה ללא גבול.

אחד מאלה היה יורם פרס, שהפך לאחר-מכן הניק-טיס ונהרג בהתנגשות הפיזאיון במטוס אל על בציריך.

באותו זמן גם יצאה תמר ללמוד בבתי-ספר ערביים בגליל, כדי לתת מופת של אחות-עמים.

★ ★ ★

תמר גולן לא יכלה לשבת זמן רב במקום אחד, ובתפקיד אחד. הדחף הינומי של הג'ינג'ית הפעלתנית דרש את גרים חדשים, אופקים חדשים, הזדמנויות חדשות לתרגם את האידיאלים שלה לשפת מעשים.

ההזדמנות באה באפריקה, לתמר הוצע תפקיד באוניברסיטה. לאביהו גולן הוצע תפקיד אחר. הוזג גולן הגיע — בפעם הי ראשונה — ליבשת השחורה.

תמר גולן גילתה עולם חדש, כר נרחב לפעילות חינוכית ולהפצת השקפת-עולמה. היא היתה מאושרת. עד שקרה האסון. יום אחד הלך הוזג לחגיגה עממית בי עיירה אתיופית נידחת. לפתע והגיחה מכור-גית — היחידה שהיתה בטוחה של מאות קילומטרים — ודרסה את אביהו במהירות שגעונית.

פינוי הפצוע ארך שעות רבות. הוא גסס לאיטו, כשראשו בחיק אשתו, עד שנפח את נשמתו.

פרטי המיקרה לא הובהרו מעולם. הי הסבר הרשמי היה שהנהגה השתכר. אולם שמועות עקשניות באתיופיה טענו כי היתה זאת התנקשות מצד סוכנים ערביים.

שבורה ורצוצה חזרה תמר גולן ארצה,

תמר ואביהו ז"ל בדהב סערה בקיבוץ

יחד עם גופת בעלה. אולם היא לא שהתה כאן זמן רב. אפריקה קראה לה. היא החי ליטה למסור את חייה לעולם מתעורר זה — לפי מיטב המסורת של אותן אנגליות אידיאליסטיות, מן המאה שעברה, שהפכו מיסיונריות בג'ונגלים הנידחים, הביאו לשם את הקידמה המערבית.

תפקידה הראשון היה בקונגו, שם לימדה במיכללה. מלחמת-האזרחים הגדולה הסעירה את הארץ ואת קינשאסה הביוה, שמתיהם של לוממבה, צ'ומבה, קאסאבובו, זכו ל-פירסום עולמי. אנשים נהרגו ברחובות, חיילים אנסו נוכריות, כל רגע היה רווי מתח, ובתוך כל אלה חיתה תמר גולן, כביטחה ובשלחה, ועשתה את שלה.

מאז תום מלחמת-האזרחים חיתה רוב זמנה בקונגו, עברה גם לארצות אפריקאיות אחרות, שהתה בארצות-הברית, עשתה שם את הדוקטוראט שלה, חזרה לקונגו.

שם התיידדה עם נציג ניגריה, התחילה להתעניין בעצות על ארץ אומללה זו. היא היתה הישראלית היחידה שתמכה ללא הסתייגות בצד הניגרי של המלחמה, נגד ביאפרה.

גם כאשר התבססה לאחרונה בחוף-השני הלב, שם היא מכהנת בין השאר ככתבת שידורי ישראל ומעריב, נמשכה לניגריה הי סמוכה. היא רצתה ללמוד יותר את המצב שם, להכיר את התושבים.

ביקורה שגרם לשערורייה, בא אחרי שי-הוזמנה על-ידי משרד-ההסברה הניגרי בי-לאגוס, אם כן, מדוע גורשה על-ידי פקיד משרד-העלייה?

הרקע סתום. אך אפשר להניח כי היתה זאת אינטריגה פנימית בין חוגים שונים בבירת ניגריה עצמה — כשחוג אחד, בעל קשרים במשרד-העלייה, ניצל קשרים אלה כדי לפגוע בחוג ידידיה של הישראלית הי-לוהטת מחיפה.

דרכי חיים חיילים זקנים אינם מתים הם סתם דפוקים

שמעון כהן (58) הוא אחד מידידיו הקרובים של זקן השומרים בארץ, אברהם שפירא ז"ל. אולם לוא יכול היה זקן השומרים לראות את ידיו זה, היה מתהפך מן הי סתם בקיבורו.

היה זה אברהם שפירא בכבודו ובעצמו שהשפיע על כהן, כאשר זה הגיע לפלשתינה לפני 37 שנים, להיות לשומר. שמעון נש-מע לעצת הידיד, בילה את שנותיו בשמרי-דה, ייבש ביצות ובה ארץ. לפני 14 שנה התאבד בערבייה יפתי-עניים, נשאה לו לי-אשה, אז, לראשונה, גילה כי האדם זקוק לבית.

אין סוס — אין אוכל. המוצעה הי מקומית רענה ניזוקה אז לשומר בפרנסיה. שמעון כהן ורעייתו קיבלו לרשותם בית בודד בלב הפרדסים המרוחקים, והיו מרוי-צים. שמעון אהב את הבדידות, ואת עבודתו כשומר. האידיליה נמשכה עד לפני זמן מה. הי שנים הארוכות בתנאי חיים קשים עשו את שלהן, ושמעון חלה. הוא עבר סידרה של ציטוקים בתל-השומר, וכאשר החלים, קבעו הרופאים כי אסור לו להמשיך לרכב על סוס.

היה זה עבורו גורדין חמד. אין סוס — אין פרנסה. לאחר 14 שנות עבודה פוטר שמעון ממישרתו. ריצותיו להסתדרות ול-מסודות אחרים לא הועילו. אדרבה — הוא

נכבד בעל שם ארוך: המרכז לארופה, סטודיו לתצוגות ומופעים.

כאשר הגיעה לשם רחל, גילתה שהסיפור שונה קצת. אגרת בשם דסי רבימן הסבירה לה, שזכרון אמנם שדרושים זמרים ושחקנים — אבל קודם עליה לעבור קורס הש-תלמות בשירה ופיתוח הקול — באמצעות המרכז לארופה כמובן. המחיר — לא נו ראי, בהתחשב בעתיד המזהיר הצפוי לי-מסיימי הקורס: 430 ל"י בלבד.

רחל לא היססה, הסכימה מיד לתחום על שטרות — שבמקרה היו מוכנים בידי בת-שיחה. בהתרגשותה, לא שמה לב כי חתמה על שטרות בסך 500 ל"י, במקום 430. כנראה שגם הגברת רבימן היתה נרגשת, כי גם היא לא שמה לב.

אמא לא מרשה. חלומותיה הוזרו-דים של רחל האפירו קצת למחרת. כאשר התקשרה טלפונית עם דסי רבימן כדי לקבל פרטים נוספים על הקורס עולה. המזכירה ענתה לי בגסות, ואפילו סגרה לי את הטלפון בפנים, "מספרת רחל. הרגשתי שמשוה רקוב כאן." היא ניגשה בחולה למרכז הארופה, ביקשה בחזרה את שטרותיה.

דסי רבימן טענה שאייאפשר, רחל החלה מחפשת נפשית פעילות נוספות במחזה, גילתה במשרד סמוך את אלידני כהן, מני-הלו של המרכז. גם זה סירב: בהתחלה, אולם לאחר שרחל סיפרה שאימה מתגנת ואימה להרוס את המקום — היסכים לבסוף, אולם לא לפני שהוציא מרחל הבטחה מקו-רית:

שתביא במקומה סטודנטית אחרת.

יציע — מכוניות קטנות יותר לשרי הי ממשלה... בפרט שיש מיבחר גדול כל-כך בלוח הכפול!

דמות תפוח-האדמה חסרת המין, מוכרת כבר בכמה ארצות בעולם מתוך עבודותיהם של קריקטוריסטים מפורסמים. בישראל היא בלטה לעין כבר בפעם הראשונה שי-הופיעה — לפני חודשיים: למרות שביבת האחיות... נולדת אתמול — וכבר קיבלתי מקום עבודה — בלוח הכפול! בישרה מש-פחת מנוסי לקוראים.

עכשיו, אחרי חודשיים, כבר מתברר שי-שיקול הקריקטורה המסחרית היה נכון: אין קורא שעינו לא מתעכבת עליהן — ותוך כדי כך, הוא מציק כבר גם במודעות.

עסקי שעשועים

המודעה היתה קטנה וצנועה, אבל היא הספיקה. המילים, "דרושים זמרים ושחקנים בלתי מקצועיים להופעות" — יש בהן כנראה כוח משיכה היפנוטי. אחת שנמשכה לפני כשבועיים, לקריאת המודעה שהתפר-סמה בעיתונות, היתה רחל קריט, צעירה ממושג בית-אלעזרי הסמוך לרחובות. הי סיכוי להפוך לשחקנית או זמרת, למרות אי מקצועיותה, נראה לה מאוד. היא מיהי-רה לחיג למספר 39322, תל-אביב.

דרושים — אבל. במספר 39322, תל-אביב, היפנו את רחל לרחוב גוטליב 4, גם כן תל-אביב. שם, מתחבר, שוכן מוסד

אורחים "אל תסמכו על ניכסון"

ארבעה חודשים רצופים היה דייויד מורס נעול מבוקר עד ערב בחור מבודד באחד ממרתפי הפנטגון. יום יום עיין במיטמכים קרויים, עליהם שמרו שלטונות הביטחון של ארצות-הברית מפני פירסום במשך 32 שנה. היו אלו מיטמכים שנגעו למה שי-תגלה, בעיקבות גילוייו של מורס, כאחת התקופות המבישות בהיסטוריה של ארצות-הברית: תקופת מלחמת העולם השנייה.

גילוייו של מורס יצאו לאחרונה בצורת